

Op weg naar een duurzame IJsselmeervisserij

Visstandbeheercommissie in wording

Tekst: Lennart Turlings

Fotografie: Bram Bokkers,
Paul van Hoof,
Jan Kamman en
Sportvisserij Nederland

De IJsselmeervisserij verkeert in zwaar weer. Veel beroepsvisserijers hebben als gevolg van de geringe vangsten grote moeite het hoofd boven water te houden. Tegelijkertijd heeft de Minister van LNV opdracht gegeven tot het oprichten van een visstandbeheercommissie, afgekort VBC, voor het IJsselmeer. Een verslag van een commissie in wording.

Maatregelen ten aanzien van de visserij zijn een voorwaarde voor succes.

In 2005 heeft de toenmalige minister van LNV Veerman in een beleidsbrief aan de Tweede Kamer aangegeven dat hij de bestaande verschillen tussen het visserijbeleid op het IJsselmeer en Markermeer enerzijds en de overige binnenwateren anderzijds wil opheffen. Om de beheerstructuur van het IJsselmeer aan te passen aan die van de overige binnenwateren, dient een VBC voor het IJsselmeer te worden ingesteld. Sinds 2005 wordt in een werkgroep gewerkt aan de voorbereidingen van die VBC. Deze voorbereidingen bestaan uit het opstellen van een visstandbeheerplan, een visplan en de uitwerking van de organisatie.

Samenstelling werkgroep

In de werkgroep zijn alle partijen met een belang in de visstand en visserij op het IJsselmeer vertegenwoordigd. Dit zijn de huidige beheerder van de visrechten (Ministerie van LNV, Directie Visserij en Directie Regionale Zaken) de sport- en beroepsvisserij (Producenten Organisatie IJsselmeer en Sportvisserij Nederland), de waterbeheerder (Rijkswaterstaat IJsselmeergebied en de Waterdienst), een vertegenwoordiger van de IJsselmeergemeenten, de Vogelbescher-

ming en tenslotte de bureaus Witteveen+Bos en AquaTerra ten behoeve van het secretariaat en inhoudelijke ondersteuning. Thom van der Weijden is door de minister aangesteld als onafhankelijk voorzitter van de werkgroep.

Eerst inhoud, dan organisatie

Bij de start van het proces is in de werkgroep de belangrijke keuze gemaakt om eerst te werken aan de inhoud. Pas wanneer de partijen hierover overeenstemming hebben bereikt, wordt nagedacht over de organisatie die nodig is om die inhoud in de praktijk uit te kunnen voeren. Deze benadering maakte het mogelijk om eerst de problemen en de mogelijke oplossingen helder in beeld te brengen, waarbij de discussie hierover niet werd afgeleid door organisatorische zaken. Het opzetten van de organisatie, waarmee inmiddels een goede start is gemaakt, werd daardoor niet ingewikkelder gemaakt dan nodig.

Duurzame IJsselmeervisserij

De kaders voor het visstandbeheer op het IJsselmeer en Markermeer zijn inmiddels beschermd in het visstandbe-

heerplan, dat in concept gereed is. Zoals gezegd heeft de Minister van LNV in zijn beleidsbrief aangegeven dat de visstand duurzaam moet worden beheerd. Dit houdt in dat de samenstelling van het visbestand evenwichtig wordt en passend is bij het watersysteem. Ook vanuit andere kaders wordt gestreefd naar een evenwichtige opbouw van het visbestand. Voor het IJsselmeer betreft dit met name de Kaderrichtlijn Water, het Europees Actieplan voor aal en in zekere zin ook de doelstellingen vanuit Natura 2000. Om de doelstelling van een evenwichtig visbestand in de praktijk te operationaliseren is ervoor gekozen aan te sluiten bij de eis die in de conceptmaatlaten voor de KRW is opgenomen: minimaal 50% van de biomassa van een vissoort dient groter te zijn dan de wettelijk maat (de lengte waarboven de vis mag worden gevangen). Voor de belangrijkste commerciële soorten snoekbaars, baars en aal betreft dit respectievelijk 42, 22 en 28 centimeter.

Daarnaast zijn criteria voor een duurzame visserij opgesteld. Bezien vanuit de visstand wordt een visserij als duurzaam beschouwd als deze voldoet aan de volgende kenmerken:

- er wordt niet meer geoogst dan geproduceerd;
- alle jaarklassen blijven in voldoende mate aanwezig in het bestand (jaarklassen worden niet geheel weggevisst), waardoor de leeftijdsopbouw van het bestand evenwichtig is;
- de oogst bestaat uit meerdere jaarklassen, waardoor de oogst minder gevoelig is voor fluctuaties in jaarklasssterkte;
- vissen worden geoogst bij een optimale lengte, dat wil zeggen een lengte waarbij de grootste hoeveelheid kilogrammen geoogst kan worden (geen groei-overbevising);
- de bijvangst aan ondermaatse vis, niet gewenste vissoorten en watervogels is minimaal.

Een duurzame visserij gezien vanuit de visstand is daarmee ook een optimale visserij gezien vanuit economisch perspectief. Immers, een duurzame visserij garandeert de hoogste en meest stabiele opbrengsten.

Noodzakelijke maatregelen visserij

In de huidige situatie voldoet de visserij niet aan de bovenstaande criteria. Zo is de visserijdruk nog steeds zo hoog dat hele jaarklassen in een korte tijd worden gedecimeerd. Hierdoor is de leeftijdsopbouw van het bestand zeer onevenwichtig en zijn er nauwelijks grote vissen in het bestand aanwezig. Daarnaast leidt het wegvangen van jaarklassen in een korte tijd tot slechte prijzen (alle vis komt tegelij-

kertijd op de markt) en tot grote fluctuaties in de visserijopbrengst. Er wordt grotendeels maar één jaarklasse gevangen waardoor bij een slechte jaarklasse de opbrengsten ook slecht zijn. Verder wordt snoekbaars gevangen bij een niet optimale lengte. Dit wordt veroorzaakt doordat met netten met een maaswijdte van 101 mm wordt gevestigd, wat in feite een compromis is tussen de visserij op baars en snoekbaars. De oogst kan stijgen wanneer de snoekbaars op grotere lengte wordt gevangen, bijvoorbeeld met netten van 140 mm maaswijdte.

Om aan de criteria voor een duurzame visserij te voldoen, bleken dus maatregelen noodzakelijk. De visserijmaatregelen die in het visstandbeheerplan zijn opgenomen, bestaan met name uit een reductie van de visserij-inspanning en een verandering in de maaswijdte van de netten, zodat snoekbaars bij een grotere lengte wordt gevangen. Ten aanzien van de reductie van de visserij-inspanning is reductie van het aantal vangtuigen daarbij, in vergelijking met het opleggen van beperkingen (in tijd of ruimte), het meest eenvoudig. In het visstandbeheerplan is geredeneerd dat er

zoveel vangtuigen moeten zijn dat zelfs bij een maximale inzet hiervan een jaarklasse nooit kan worden weggevangen. In zo'n geval is namelijk geen ingewikkeld controlesysteem nodig, omdat met de beschikbare visserijcapaciteit nooit te veel kan worden gevangen.

Minimaal 50% van de biomassa van een vissoort dient groter te zijn dan de wettelijk maat

Inrichting van het watersysteem

In de werkgroep is geconstateerd dat, naast het nemen van maatregelen in de visserij, ook het nemen van maatregelen om de inrichting van het watersysteem te verbeteren gunstig zijn voor de visstand. Zo zou het areaal aan ondiepe paai- en opgroeigebieden kunnen worden vergroot. In de werkgroep is echter ook geconstateerd dat het opstellen en uitvoeren van inrichtingsmaatregelen niet onder het takenpakket van een (toekomstige) VBC vallen. Deze maatregelen dienen dan ook in andere kaders (KRW, Natura 2000) te worden opgepakt. Hierbij speelt ook dat het watersysteem en de daarbij behorende visstand aan veranderingen onderhevig lijken te zijn: de invloeden van bijvoorbeeld klimaat en afnemende eutrofiëring zullen effect hebben op het resultaat van de maatregelen die in de visserij of het watersysteem genomen zullen worden.

Constructieve samenwerking

De samenwerking tussen de werkgroepleden is opvallend constructief, waarbij een ieder respect heeft voor elkaars belangen. Een belangrijke sleutel tot deze goede samenwerking is eigenlijk het besef geweest dat alle partijen één gezamenlijk doel nastreven: een evenwichtig visbestand bij een duurzame visserij. Dit is zowel gunstig voor vissers

beleid en politiek

(beroep en sport) als voor visetende vogels, terwijl tegelijkertijd ook de waterbeheerder zijn KRW-doelstellingen realiseert. De goede samenwerking heeft ertoe geleid dat er nu een gedegen visstandbeheerplan ligt, waar alle partijen zich in kunnen vinden en dat een goede basis vormt voor de uitwerking in een Visplan en de verdere uitwerking van de organisatorische aspecten van de toekomstige VBC. Het visstandbeheerplan zal binnenkort worden aangeboden aan de Minister van LNV.

Draagvlak creëren

Vanwege de zorgelijke toestand waarin de visserij zich bevindt, is het animo voor maatregelen onder de vissers zeer gering. Daarnaast hebben de vissers ook in het verleden reeds vele maatregelen genomen, die ondanks gedane beloften nog niet hebben geleid tot een verbetering van het visbestand en de vangsten. Ook nu kan geen garantie worden gegeven dat de visstand zich zal herstellen nadat alle maatregelen zijn doorgevoerd. Onder andere doordat autonome veranderingen in de visstand voor een deel onzeker zijn. De omvorming van de visserij verkeert midden in die onzekerheid. De visserijmaatregelen die in het visstandbeheerplan zijn opgenomen, zijn geen garantie voor succes, maar wel een voorwaarde. De belangrijkste uitdaging van de werkgroep bestaat nu dan ook uit het creëren van voldoende maatschappelijk draagvlak om de noodzakelijk geachte maatregelen door te kunnen voeren. Hierbij worden verschillende opties overwogen waarbij onder andere de juridische en economische aspecten van belang zijn.

Toekomst voor vis en visserij

Een duurzame IJsselmeervisserij is nog verre van gerealiseerd. Inmiddels is er bij alle partijen wel het besef dat deze er moet komen. De kunst is nu om de positieve samenwerking in de werkgroep om te zetten in een goed functionerende VBC die toewerkt naar het uiteindelijke doel: een IJsselmeer waarin het voor vissers en vogels goed vissen is.

De oogst van snoekbaars kan stijgen wanneer de maaswijdte naar 140 mm gaat.

Over de auteur

Lennart Turlings is ecoloog en werkt sinds 7 jaar bij de afdeling Integraal Waterbeheer van Witteveen+Bos. Sinds 2005 is hij betrokken bij de werkgroep die de Visstandbeheercommissie voor het IJsselmeer en Markermeer voorbereidt.

Minimaal 50 % van de aal dient groter dan 28 cm te zijn.

